

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Skötselplan
2018-04-13

Dossienummer: 1482-2203
Diarienummer: 512-41353-2017

Sida
1(17)

Naturavdelningen

Skötselplan för naturreservatet Tjurholmen i Kungälv kommun

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Sammanfattning	4
1.1 Syfte.....	4
1.2 Fakta om området och dess skötsel	4
2. Beskrivning av området	5
2.1 Uppgifter	5
2.2 Allmän beskrivning av området	6
2.3 Mark- och vattenanvändning – då och nu	6
2.4 Bevarandevärden.....	6
2.4.1 Friluftslivsvärden	6
2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar	6
3. Skötsel och bevarandemål.....	7
3.1 Indelning av skötselområden.....	7
3.2 Bevarandemål.....	7
3.3 Allmänt om skötseln	7
3.4 Konsekvenser av klimatförändringar	7
3.5 Skötselområden med mål och åtgärder	7
4. Friluftsliv.....	8
5. Gränsmarkering.....	9
6. Uppföljning	9
6.1 Dokumentation av skötselåtgärder	9
6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd	9
6.3 Revidering av skötselplanen	10
7. Planerad förvaltning	10
8. Referenser	10
Bilaga 1	12
Tabell Arter	12
Tabell Naturtyper	13
Bilaga 2-5.....	14-17

BILAGOR

Bilaga 1: Tabell arter
 Tabell naturtyper

Bilaga 2: Skötselplankarta

Bilaga 3: Naturtypskarta

Bilaga 4: Översiktskarta

Bilaga 5: Häradskarta

Skötselplanen är uppdelad i två delar, A och B. Den första delen är en beskrivande del. Där anges bland annat naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns i naturreservatet. Den andra delen av skötselplanen beskriver naturreservatets bevarandemål och hur naturreservatet ska skötas.

DEL A – Tjurholmen

Skötselplanen beskriver vad som ska göras i naturreservatet, när och hur ofta det ska göras. Den fastställer också vad som är viktigast att göra om reservatsförvaltaren, d v s den som är ansvarig för naturreservatets skötsel, behöver prioritera. Förutom reservatsförvaltaren vänder sig skötselplanen till markägaren och andra intressenter.

1. Sammanfattning

1.1 Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara en viktig häck- och sträckfågellokal i Göta Älvs dalgång
- bevara de inom området förekommande naturtyperna och/eller arterna som ingår i EU:s nätverk av skyddsvärda områden, Natura 2000, i gynnsamt tillstånd.

Syftet ska tryggas genom att:

- området betas kontinuerligt
- för fågellivet gynnsamma hydrologiska förhållanden utvecklas och bevaras

Naturreservatets syften styr vilka föreskrifter (regler) som gäller i naturreservatet och ifall skötsel behövs för att syftena med naturreservatet ska kunna uppfyllas.

1.2 Fakta om området och dess skötsel

Tjurholmen är en 3,5 km lång ö i Göta Älv ca 12 km norr om Kungälv. Den södra delen av ön omfattas av reservatsförordnandet. Reservatet består av betesmark, strandäng och delar av Göta Älv.

Skötsel

- Vall, bete
- Vattendrag
- Betesmark, bete
- Åkermark, åkerbruk
- Strandäng, bete
- Naturreservat

2. Beskrivning av området

2.1 Uppgifter

Namn:	Tjurholmen
Beslutsdatum:	1969-10-07
Areal:	65,25 ha, varav vatten 22,10 ha
Län:	Västra Götalands Län
Kommun:	Kungälv
Förvaltare:	Västkuststiftelsen
NVR id:	2000781
Ägandeförhållanden:	Privat markägare
Typindelning enligt vattendirektivet:	Limnisk ekoregion 6 Sydväst, söder om norrland-gränsen, inom vattendelaren till Västerhavet, under 200 meter över havet.
Vattenförekomst (HID):	SE642741-127770

2.2 Allmän beskrivning av området

Göta Älvs dalgång utgörs av en mycket viktig sträckledare för vadare och sjöfågel. Gynnsamma näringsställen i form av bl. a våtmarker finns längs stränderna och är av stor betydelse ur ornitologisk synpunkt. Tjurholmens sydspets är en av de bästa rastlokalerna i hela älvdalgången.

Större delen av reservatet upptas av betesmark. Längs stränderna har det bildats våtmarker av varierande typer med rik vegetation. Speciellt värdefull är den västra stranden där våtmarksbältet är ca 50 m brett.

Genom vågerosion förorsakade av den tunga båttrafiken i Göta Älv har tyvärr en stor del av våtmarkerna i själva sydspetsen av reservatet helt försvunnit. Uppskattningsvis har ca 1 ha våtmark på detta sätt förlorats. Genom erosionsskydd, vilket byggdes under 1970-talet, har dock denna vågerosion mildrats något.

2.3 Mark- och vattenanvändning – då och nu

Den betade delen har förr nyttjats som åker för sädesodling.

2.4 Bevarandevärden

2.4.1 Friluftslivsvärden

Reservatet är ett fågelskyddsområde med tillträdesförbud 15 mars – 15 juli. Området är otillgängligt och lämpar sig inte för rörelseförhindrade.

2.5 Övrig bebyggelse och anläggningar

Fastigheten Tjurholmen 1:1 ägs av privat markägare. En pumpstation finns i norra delen av reservatet och sköts av markägaren.

DEL B – SKÖTSEL AV Tjurholmen

3. Skötsel och bevarandemål

3.1 Indelning av skötselområden

Indelning av skötselområden utgår från skötselbehovet. Naturreseptatet är indelat i två stycken skötselområden.

Skötselområdena är:

1. Betesmark
2. Vattendrag

Inom varje skötselområde kan en eller flera naturtyper förekomma. Vad denna indelning grundar sig på redovisas i tabell 2 i bilaga 1. I skötselområdena kan det även finnas Natura 2000-naturtyper, se tabell 3, bilaga 1. Naturtyperna och de eventuella Natura 2000-naturtypernas avgränsningar framgår av bilaga 3.

3.2 Bevarandemål

Bevarandemålen preciserar syftet för respektive skötselområde och ger en beskrivning av hur det ska se ut när gynnsamt tillstånd råder. De ger också förutsättningarna för den uppföljning som planeras.

3.3 Allmänt om skötseln

Området ska betas och betesputsas årligen.

3.4 Konsekvenser av klimatförändringar

Ett förändrat klimat kan leda till problem för betesdjuren med långvarig hetta och torka samt med sjukdomar och andra svårigheter pga. för blöt mark.

3.5 Skötselområden med mål och åtgärder

Skötselområde 1 - Betesmark

Skötselområde	Areal (ha)
1	43,15
Summa	43,15

Naturtyp
Kultiverad betesmark
Strandäng/våtmark
Vall
Åkermark

Beskrivning:

Hela området betas av nötkreatur, förutom en liten del i norra delen som fortfarande består av åkermark. Den centrala delen utgörs av före detta åkermark och de yttre delarna av strandäng/våtmark. Floran utgörs av bl.a. vattenståndsen, vass, säv,

smalbladigt kavedun, sprängört, rörflen, jättegröe, mannagräs, svärdsilja, videört, förgätmigej, stagg, älggräs, ängsbräsma, gökblomster, ängsvädd, ärenpris och knölsyska. Fåglar som havsörn, kungsörn, pilgrimsfalk, tofsvipa, gulärla, brushane och årtar har observerats i området.

Bevarandemål:

Området ska bevaras som välhävdad betesmark. Merparten av området, inklusive den kultiverade betesmarken, ska vara av våtmarkskaraktär. Norra delen av reservatet som består av åkermark fortsätter att nyttjas som åkermark.

Engångsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

- Årligt bete, i samråd med förvaltaren.
- Årlig betesputsning i syfte att hålla efter vecketågen.
- Rönning av sly längs vallen vid behov.
- Vassen ska hållas efter för att den inte ska breda ut sig ytterligare.
- Vassen kan brännas eller klippas vid behov.
- Fortsatt inpumpning av dräneringsvatten för fortsatt våtmarkskaraktär.
- Diket i norra delen av reservatet ska dikesrensas vid behov.

Skötselområde 2 - Vattendrag

Skötselområde	Areal (ha)
2	22,10
Summa	22,10

Naturtyp
Vattendrag

Beskrivning:

Utgörs av öppet vatten i Göta Älv, med sidoarm.

Bevarandemål:

Områdets nuvarande karaktär ska bevaras.

Engångsåtgärder:

Inga.

Underhållsåtgärder:

Inga.

4. Friluftsliv

Karta med informationsskylt finns i bilaga 4.

Bevarandemål:

- Det ska finnas två väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av naturreservatet.

- Det ska finnas skyltar som informerar om fågelskyddsperioden.
- Gränsmarkeringar ska vara tydliga.

Engångsåtgärder:

- Informationsskylt ska sättas upp.
- Skyltar för fågelskyddsperiod ska sättas upp.
- Gränstolpar ska sättas ut.
- Parkeringsplats bör anläggas i anslutning till reservatet.

Informationstavlor ska sättas upp på de platser som är markerade på karta i bilaga 4. Tavlorna ska utföras enligt svensk standard och naturvårdsverkets anvisningar Att skylta skyddad natur. De ska bland annat innehålla karta över reservatet samt beskriva dess syfte, bevarandevärden och gällande föreskrifter för allmänheten. En engelsk text eller en engelsk sammanfattning ska finnas.

Underhållsåtgärder:

Informationsanläggningar ska tillses regelbundet och underhållas vid behov av förvaltaren.

5. Gränsmarkering

Reservatets gräns ska märkas ut i fält. Gränsmarkeringar ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar ”Att skylta skyddad natur”.

6. Uppföljning

6.1 Dokumentation av skötselåtgärder

Skötselåtgärder som utförs i reservatet bör dokumenteras av den som utför åtgärden. Av dokumentationen bör framgå:

- åtgärd
- plats (skötselområde)
- kostnad
- tidpunkt
- utförare

Åtgärder av restaureringskaraktär bör dokumenteras med foto före och efter åtgärd.

6.2 Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. I en särskild uppföljningsplan kommer målindikatorer att anges. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i skötselplanen uppfylls och att skötseln fungerar. Uppföljningen kommer vara en viktig hjälp för förvaltarens planering av skötselarbetet.

6.3 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när uppföljningen indikerar att det behövs.

7. Planerad förvaltning

Förvaltningen av naturreservatet Tjurholmen bekostas av staten.

Tabell 2. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1-3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Åtgärd	Skötselområde	När/intervall	Prioritet
Gränsmarkering	1	2018	1
Informationsskylt	1	2018	1
Bortröjning av sly	1	Vid behov	1
Bränning	1	Vid behov	2
Dikesrensning	1	Vid behov	2

8. Referenser

Referenser specifikt för detta naturreservat

Artportalen (AP), <https://artportalen.se/>

Ola Sjöstedt (OS), Norconsult AB, Calle Bergil (CB), Melica (2013).

Allmänna referenser

Artdatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

EUs art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.

EUs fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1.

Finsberg, C. 2013. Skyddad natur i ett förändrat klimat. Grön infrastruktur i strandängar och ädellövmiljöer samt klimatanpassad skötsel av skyddad natur. Rapport 2013:74. Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Halldén, A. (red.) 2002. Biotopkartering – vattendrag. Metodik för kartering av biotoper i och i anslutning till vattendrag. Reviderad version. Meddelande 2002:55, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Jönköping.

Naturvårdsverket, 1987. Inventering av ängs- och hagmarker: handbok. Naturvårdsverket informerar, Statens Naturvårdsverk, Solna.

Naturvårdsverket. 1999. Bedömningsgrunder för miljö kvalitet. Sjöar och vattendrag: bakgrundsrapport 1: kemiska och fysikaliska parametrar. Rapport 4920, Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Att skylta skyddad natur. Naturvårdsverket, Stockholm.

Naturvårdsverket, 2003. Kartering av skyddade områden – skogstyper i naturreservat och nationalparker. Rapport 5282, Naturvårdsverket, Stockholm.

Påhlsson, L. (red.). 1998. Vegetationstyper i Norden. TemaNord 1998:510, Nordiska Ministerrådet, Köpenhamn.

Bilaga 1

Tabell Arter

Tabell 1. Förekomst av

- rödlistade arter uppdelade enligt Artdatabankens kategorier: Nationellt utdöd (RE); Akut hotad (CR); Starkt hotad (EN); Sårbar (VU); Nära hotad (NT); Kunskapsbrist (DD), (Artdatabanken 2015)
- arter (ÅGP) som omfattas av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter
- arter (EU) som är listade i EU:s fågeldirektiv (direktiv 79/409/EEG) annex 1 och art- och habitatdirektiv (direktiv 92/43/EEG) annex 2 och 4.
- Källa/uppgiftslämnare.

Art	Kategori	Natura 2000-kod	Inventeringsdatum	Källa/Uppgiftslämnare
Fåglar				
Backsvala	NT		2016-06-20	AP
Blå kärrhök	NT, EU	A082	2016-09-30	AP
Brun kärrhök	EU	A081	2012-04-16	AP
Brushane	VU, ÅGP	A151	2016-06-20	AP
Dubbelbeckasin	NT, EU	A154	2015-05-15	AP
Fisktärna	EU	A193	2016-06-20	AP
Fjällvråk	NT		2016-01-01	AP
Gråtrut	VU		2015-12-22	AP
Grönben	EU	A166	2016-06-20	AP
Gulspurv	VU		2016-02-03	AP
Gulärta	VU		2013-10-28	OS/CB
Havsörn	NT, EU	A075	2016-10-18	AP
Hussvala	VU		2016-06-20	AP
Kungsörn	NT, EU	A091	2014-11-13	AP
Mindre flugsnappare	EU	A320	2016-04-22	AP
Pilgrimsfalk	NT, EU	A103	2016-09-30	AP
Rosentärna	VU		2016-06-03	AP
Silltrut	NT		2016-06-20	AP
Silvertärna	EU	A194	2014-10-03	AP
Skräntärna	NT, EU	A190	2016-05-27	AP
Skäggmes	NT		2016-10-18	AP
Stare	VU		2016-05-12	AP
Sånglärka	NT		2016-05-12	AP
Sädgås	NT		2016-02-03	AP
Sävsparv	VU		2016-06-18	AP
Tornseglare	VU		2016-05-27	AP
Trana	EU	A127	2015-05-15	AP
Trädlärka	EU	A246	2012-09-30	AP
Vitkindad gås	EU	A045	2016-05-15	AP
Ängspiplärka	NT		2011-10-31	AP
Kärlväxter				
Vattenstånds	VU		2013-10-28	OS/CB

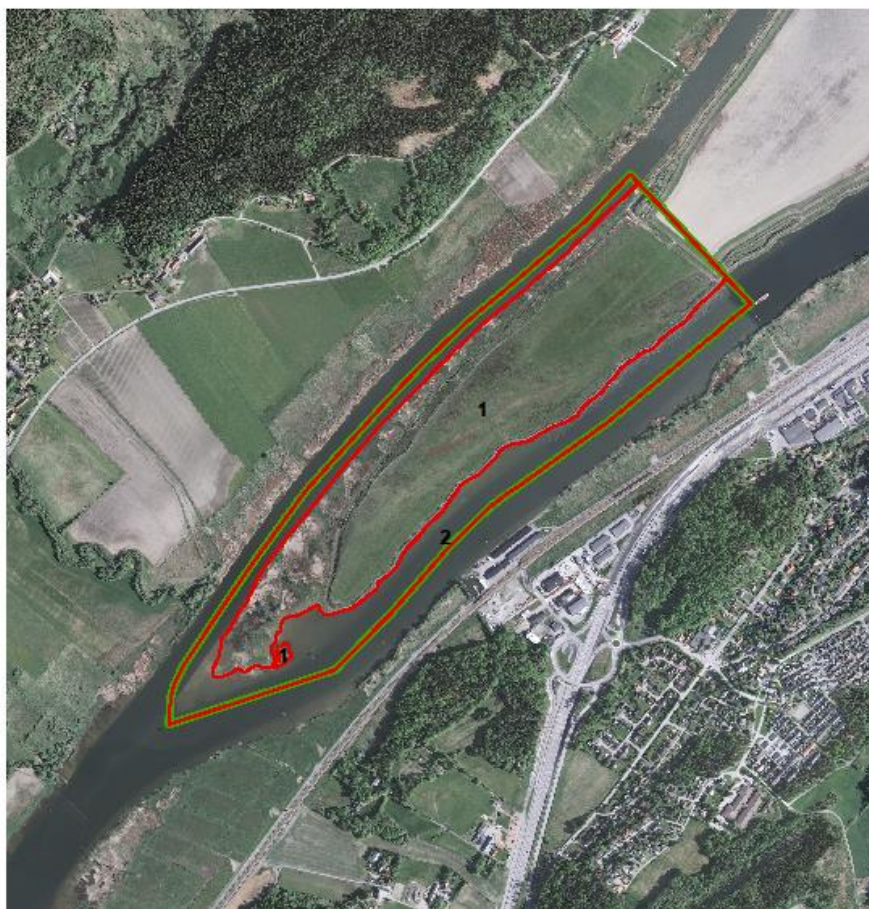
Tabell Naturtyper

Tabell 2: Markslag och naturtyper som ska rapporteras till Naturvårdsverket. Målarealerna är de som förväntas efter eventuella restaurerings- och skötselåtgärder.

¹ Inventering av ängs- och hagmarker (Naturvårdsverket 1987)

² Biotopkartering – vattendrag (Halldén et al. 2002)

Markslag och Naturtyp	Areal år 2017 (ha)	Målareal (ha)
Åker/vall:	4,35	4,35
Naturbetesmark¹ (betesmark på inäga eller utmark):	15,63	15,63
Strandäng/havsstrandäng	15,63	15,63
Kultiverad betesmark¹:	23,89	23,89
Vattendrag²:	21,86	21,86
Strömmande	21,86	21,86

Bilaga 2, Skötselplankarta
Naturreservatet Tjurholmen, Kungälv kommun

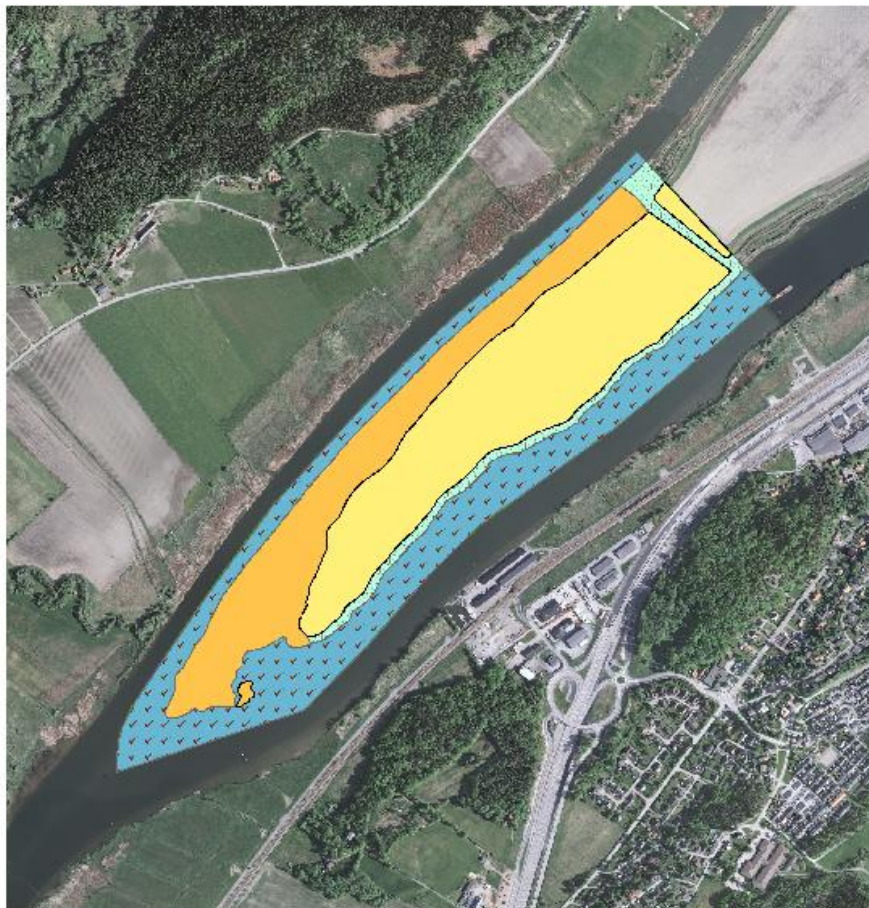
- Skötselområde
- Naturreservat

0 100 200 300 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Tjurholmen
Tillhör Länsstyrelsens beslut
datum, dnr

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 3, Naturtypskarta
Naturreservatet Tjurholmen, Kungälv kommun

Naturtyper, ytor, enl NNK

- 1220 - Sten och grusvallar
- 3200 - Vattendrag
- 6911 - Öppen kultiverad betesmark
- 6930 - Åkermark
- 7999 - Våtmark

Naturreservat

0 100 200 300 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Tjurholmen
Tillhör Länsstyrelsens beslut
datum, dnr

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 4, Översiktskarta
Naturreservatet Tjurholmen, Kungälv kommun

Friluftslivsanordning Naturreservat

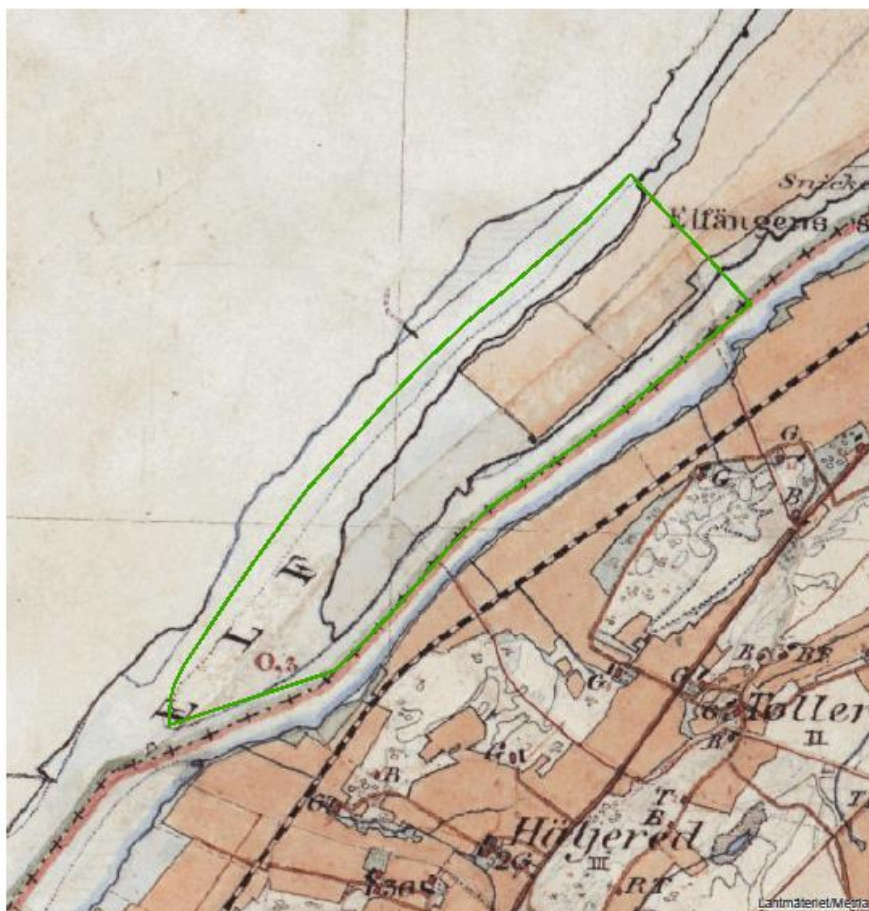
 Pumpstation
 Informationsskylt

0 100 200 300 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Tjurholmen
Tillhör Länsstyrelsens beslut
datum, dnr

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 5, Häradskarta
Naturreservatet Tjurholmen, Kungälv kommun

 Naturreservat

0 100 200 300 Meter

Illustrationskarta till skötselplan för
naturreservatet Tjurholmen
Tillhör Länsstyrelsens beslut
datum, dnr

© Länsstyrelsen i Västra Götalands län
© Lantmäteriet Geodatasamverkan